ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

НА

ОБЛАСТНОТО СЪБРАНИЕ, ЧЕТВЪРТА РЕДОВНА СЕССИЯ

XV. ЗАСѢДАНИЕ ВЪ ЧЕТВЪРТЪКЪ НА 4 НОЕМВРИЙ 1882 ГОДИНА.

(Начало въ $1^1/_4$ часътъ послѣ пладнѣ, подъ Прѣдсѣдателството на Георги Груева).

Прѣдсѣдателтъ: (Звъни). Засѣданието е открито. Г-нъ Секретарътъ ще прочете списъкътъ на на г-да прѣдставителитѣ.

Секретарь Пеневъ: (Чете):

Прѣдсѣдателтъ: Присѫтствуватъ 43 душъ прѣдставители. Отсѫтствуватъ, 11 душь; съ отпускъ: Ив. Вазовъ, Ив. Гърджиковъ, Ковачевъ, Милковский, Свящ. Тилевъ, Д-ръ Чомаковъ; безъ отпускъ: К. Калчевъ, Аристагесъ, Н. Бояджиевъ, Рабинъ Ефенди и Епископъ Робертъ Менини.

Г-нъ Секретарътъ ще прочете протоколътъ отъ миналото засѣдание.

Секретарь Пеневъ: (Чете протоколътъ отъ XIV засѣдание).

Прѣдсѣдателтъ: Има ли нѣкой да направи нѣкакви бѣлѣжки въ протоколътъ отъ миналото засѣдание? (Гласове: приетъ)! Тъй като нѣма възражения, протоколътъ отъ миналото засѣдание ся приема безъ измѣнение. — Секретарътъ ще прочете нѣколко съобщения отъ Н. С. Главний Управитель.

Секретарь Пеневъ: (Чете съобщение отъ Н. С. Главний Управитель, отъ 3-й Ноември 1882 год. № 3362).

Г-не Прѣдсѣдателю,

Приключенъ въ настоящето ми, имамъ честьта да Ви прѣпроводя законопроектъ за поправителния бюджетъ на финанциалната 1879/80 година, заедно съ седемтѣ му притурки, означени въ прилагаемия тука списъкъ.

Приемете, г-не Прѣдсѣдателю, и пр.

(Подп.) Генералъ-Губернаторъ:

А. Богориди.

(Чете съобщение отъ Н. Сиятелство Главний Управитель, отъ 3-й Ноември 1882 год. № 3363).

Г-не Прѣдсѣдателю,

Приключенъ въ настоящето, имамъ честьта да прѣдставя на одобрѣнието на уважаемото Областно Събрание единъ законопроектъ за Областнитѣ Нормални училища, изработенъ по грижа на господина Директора на Народното Просвѣщение.

Приемете и пр.

(Подп.) Генералъ-Губернаторъ:
А. Богориди.

(Чете съобщение отъ Н. С. Главний Управитель отъ 3-й Ноември 1882 г. № 3364).

Г-не Прѣдсѣдателю,

На 21-й послѣдний Юний азъ съмъ издалъ съ помощьта на Постояний Комитетъ, единъ публично-административенъ правилникъ за съдебнитѣ коммиссари. Спѣша, прочее, да прѣдставя на одобрѣнието на уважаемото Областно Събрание единъ законопроектъ приготвенъ върху същия прѣдмѣтъ по грижа на господина Директора на Правосъдието.

Приемете и пр.

(Подп.) Генералъ-Губернаторъ:
А. Богориди.

Прѣдсѣдательтъ: Ще ся прѣпратятъ на надлѣжнитѣ коммиссии.

Пристжпями на дневния рѣдъ. На първия дневенъ рѣдъ имаме пратено разискване на законопроекта за измѣнение на нѣкои членове въ Отоманския Наказателенъ Законъ.

В. Нейчовъ: Г да. Събранието ся вижда наклонно да приеме законътъ цѣль. То мисли, че е необходимо нужденъ за нашата Область подобенъ законъ. И азъ, безъ съмнѣние, съмъ съгласенъ съ това. Нъ, Събранието приема въ тоя законъ членове ненуждни, а онова вещество, отъ което ся има най-голѣма потрѣба, ся неприема. По тоя начинъ, много отъ прѣстжпленията ще останатъ ненаказани, или не ще има наказание възможно да ся приспособи. Ние съ това оставяме обществото на расположението на чиновницитѣ, които лесно ще могжтъ да го съблазнятъ. Азъ не мисля, че Събранието ще направи тая голѣма погрѣшка. Мисля, всички сме въодушевени отъ мисъльта да ся запазятъ интереситѣ на населението. Азъ мисля, че и двата тия случаи иматъ голѣми неприемливости. Нъ отъ двѣ злини, трѣбва да ся прѣдпочете по-малката. Азъ прѣдлагамъ, да ся приеме първий членъ съ поправката, която съмъ прѣдложилъ, защото, ако не ся прѣдвижда нѣкое наказание за такива безсъвѣстни хора, всѣки ще прѣдвиди послѣдствието. Мисля, нѣма да ся колебае нито единъ отъ насъ, ако имаме присърдце доброто на страната, да приемемъ членътъ.

Прѣдсѣдательтъ: Споредъ чл. 52-й отъ Вжтрѣшний Правилникъ, при третето разискване на единъ законопроектъ, допущатъ ся поправки или доправки, но въ всѣкой случай трѣбва да бждатъ подкрѣпени отъ 10 члена.

В. Нейчевъ: Господа, азъ имахъ прѣдъ видъ, че безъ такъвъ членъ, като членъ 1-й отъ законопроектътъ, който вчера ся отхвьрли отъ почитаемото Областно Събрание, не ще може да ся постигне желаемата цѣль. Затова, азъ съмь на мнѣние и твьрдо съмь убѣденъ, че ние трѣбва да приememъ въ нашия законъ единъ подобенъ членъ и смѣя да вѣрвамъ, че уважаемитѣ ми събратия, като вникнѫтъ по внимателно въ законопроектътъ, ще ся убѣдятъ въ това.

Прѣдсѣдательтъ: Г-да, г-нъ Нейчовъ прѣдлага, да ся приеме единъ членъ, щото наказанията за злоупотрѣбление въ подкупъ да ся измѣнятъ. Подкрѣпя ли ся това прѣдложение?

Б. Нейчевъ: Господа, моята поправка сега е да ся приеме чл. 1-й, както е редактиранъ въ законопроектътъ, защото безъ такъвъ членъ ние не ще имаме законътъ, какъвто изискватъ нашитѣ нужди и нѣма да ся постигне желаемата цѣль.

Прѣдсѣдательтъ: Споредъ Правилникътъ, ако има поправка, или доправка подкрѣпена отъ 10 члена, то тя може да ся подложи на Събранието на разисквание и гласувание. Нъ щомъ искате отхвьрлений членъ да ся приеме, който Събранието е разисквало единъ пѫть и е отхвьрлило, неможе отново да ся подложи на разисквание и гласувание.

Д. Бояджиевъ: Ако ся не лжжа, коммиссията отхвьрля съвьршенно тоя членъ и почитаемото Събрание въ второто разисквание законопроекта, като ся убѣди въ неумѣстностьта на сѫществуването подобенъ членъ въ закона, слѣдъ дълги разисквания го отхвьрли като непотрѣбенъ. Въ вчерашнитѣ дълги разисквания вьрху този членъ зима, мисля, участие и г-нъ Нейчовъ, който види ся е забравилъ що е говорилъ или пакъ ся е раскаялъ за онова, което вчера е говорилъ и иде днесь та прѣдлага, да ся приеме членътъ.

(Нейчевъ: Раскаялъ съмь ся, раскаялъ съмь ся. Смѣхъ).

Слѣдъ като г-нъ Нейчовъ ся е раскаялъ за онова, което вчера е говорилъ, то, мисля, Събранието не ще да е като него да ся раскае за онова, което вчера е рѣшило днесь да прѣрѣшава и днешното утрѣ да отрича. Смѣя да вѣрвамъ, че никой отъ почитаемитѣ ми събратия не ще ся съгласи съ прѣдложението на г-на Нейчова, което никакъ си нѣма мѣстото и моля Събранието да ся не лъже да приема такова прѣдложение, защото ще бжде голѣма глупость.

Прѣдсѣдательтъ: Подкрѣпя ли ся прѣдложението на г-на Нейчова отъ 10 душь? (Подкрѣпя ся).

(Гласове: Събранието иска да чуе прѣдложението).

В. Нейчовъ: Нека ми бжде позволено да прочета поправката си. (Чете „членъ пьрвий отъ законопроекта)“.

Прѣдсѣдательтъ Подкрѣпя ли ся поправката на г-нъ Нейчовъ отъ 10 душь? (Подкрѣпя ся). Има ли нѣкой да говори по поправката? Г-нъ Юруковъ има думата.

Д. Юруковъ: Господа, още завчера, когато ся разисква тоя членъ изобщо и цѣлий законопроектъ, азъ говорихъ, че това не е въпросъ, който тъй лесно да ся обмисля и че съ него Областното Събрание трѣбва по-сериозно да ся завземе и за особенъ законо-проектъ. Нъ като не ся чуха думитѣ ми, не чека до особенъ проектъ и като Събранието въ второто си разисквание на тоя законопроектъ от-

хвърли членъ 1-й, мисля ще бѫде съвсѣмъ непрактично да се разисква трети пѫть. Прѣдложението на г-нъ Нейчовъ си нѣма съвсѣмъ мѣстото и азъ обявявамъ, че съмъ противъ него. Моля Събранието да не се повърне на свършеното.

Д-ръ Хаканов: Г-да, завчера, когато се прѣдстави този членъ на разискванне отхвърли се, като всѣки виждаше, че съ него се отмѣняваше крѣпостний затворъ, който се прѣдвижда въ Турский наказателенъ кодексъ съ друго наказание. — Мотивитѣ, които се довождаха, не бѣха до тамъ убѣдителни, щото да се съгласимъ за приеманието на тоя членъ. Защото нѣмаме нищо нагласено, както трѣба и както го изискватъ нуждитѣ. Не се правеше разлика, между тоя, който зима взятки и който дава. Главната причина за отхвърлянието му е тая, трѣбва да стане промѣнението въ опрѣдѣленъ видъ. Трѣбва да се опрѣдѣли, какво ще бѫде наказанието на оня, който зима и на оня, който дава рушветъ. Азъ мисля, че наказанието за оня, който дава, трѣбва да бѫде по-омѣкчително отъ наказанието на оня, който зима, защото може човѣкъ за да запази честьта си или за да може по-скоро да му се свърши работа, ще се рѣши да се подхвърли нѣщо или може отъ страна, нѣкой да го подкани на това. Сега такъвъ човѣкъ, трѣбва ли да се накаже на равно съ оногова, който зима? Нашето население е простодушно и лесно може да се увлича въ подобни прѣстъпки. Азъ ще Ви приведа единъ примѣръ, отъ който лесно ще се увѣрите за съдѣйствието на чиновници по таквизъ подкупвания. Не прѣди много врѣме, единъ човѣкъ се осѫди на затворъ, че давалъ рушветъ. И знаете ли, какъ е далъ рушветъ? Човѣкътъ видѣлъ, че се продавали на публич. търгъ въ комисарството ниви и той отишелъ та наддавалъ. Слѣдъ като приближилъ срокътъ за наддаванието, случило се, щото тоя човѣкъ, да се раздѣли съ ортакътъ си и, като прицѣнталъ капиталътъ си, видѣлъ, че, ако купи нивитѣ, за които наддавалъ, не ще да му останѫтъ пари, за да си върши работата. За да запази честьта си, отишлъ при комисарътъ и, като всѣки селянинъ, захваща да му се оплаква, че билъ изгорѣлъ и ограбенъ, та не ще може да заплати нивитѣ, ами не е ли, казалъ, възможно да се повърни. Комисарътъ казалъ, че може да се повърне, но ако даде нѣщо. Човѣкътъ се съгласява на това и дава едно количество пари. Чиновникътъ за да се покаже прѣдъ началството си за вѣренъ, зима паритѣ и отива при сѫдията, та му расправя, че еди кой си му далъ рушветъ. Сѫдията заедно съ чиновникътъ (комисарътъ) съставятъ протоколъ и веднага го прѣпращатъ на надлѣжното мѣсто. Така човѣкътъ се осѫжда на три години споредъ закона на крѣпостенъ затворъ, а чиновникътъ, който съдѣйствувалъ си състава на службата свободенъ и ненаказанъ. Сега, да ли вината трѣбваше да се стовари само на подавача? Ако чиновникътъ бѣше по-съвѣстенъ и кажеше на човѣкътъ: „г-не, изминаха се ония врѣмена, прѣзъ, които се вършеше съ рушветъ“ — да ли човѣкътъ на сила, зорлянъ, щѣше да му даде рушветъ? Както и да е, трѣбва да се обмисли по-зрѣло и се направи по-умѣкчително наказанието на онѣзи, които даватъ, отъ колкото на онѣзи, що зиматъ. За сега населението не може отъ веднажъ да се отърве отъ навика, който му се е вкоренилъ; нъ пелегка лека ще го искорени само по себе. А до дѣто дойде до съзнание това население, за което ние толкова желаемъ доброденствието, то да бѫдемъ по-снисходителни. Ако г-нъ Нейчовъ направеше нѣкакво измѣнение

въ наказанието, то на драго сърдце щѣхъ да го подкрѣпя; но тъй както прѣдлага да ся приеме членътъ, който вчера ся отхвърли отъ почитаемото Събрание, то е нѣщо неприемливо и азъ никакъ, не съмъ за това прѣдложение.

Матакиевъ: Незная да ли прѣдложението, което прави г-нъ Нейчовъ е поправка. Споредъ чл. 52-й отъ Вжтрѣшний Правилникъ допущатъ ся поправки и доправки, които ся подлагатъ на Събранието на гласуване и все ще ся намѣрятъ нѣкои *за*, а нѣкои *противъ*. Това не е вече поправка. Това е цѣлъ чл., върху който станаха най голѣмитѣ припирни при II-то разискване на законопроекта. Ако това ся приеме за поправка, то и азъ ще прѣдложа другъ единъ, членъ. Нъ какво ще направимъ съ това? Онова, което Събранието рѣши днесъ утрѣ да ся развали. Напрасно стоимъ та си губимъ врѣмето. Споредъ чл. 52-й отъ Правилникътъ допущатъ ся само поправки и доправки, ако счита поправка и цѣль членъ, то моля Почитаемото Събрание да ся произнесе еднажъ за всегда да ся не спирами другъ пжтъ тъй съ недоумѣние.

Прѣдсѣдатель: Иматъ двама думата да говорятъ, нъ по-напрѣдъ трѣба да спомѣна, че г-нъ Матакиевъ подига възражение противъ прѣдложението на г-на Нейчова. За това трѣба да ся прѣдложи мнѣнието на г-на Матакиева: Събранието не може да ся повръща.

Д. Бояджиевъ: Право забѣлѣжи г-нъ Матакиевъ, че по чл. 52 й отъ Правилникътъ ся допущатъ само поправки и доправки. Г-нъ Нейчовото прѣдложение не е нито поправка, нито доправка, а е просто, който членътъ коммиссията отхвърля и който и Събранието при II-то разискване сжщо отхвърли, слѣдъ дълги разисквания. Г-нъ Директорътъ на Правосждието ся обѣща да прѣдстави измѣнение на цѣлий законъ и тогава въ него могжтъ да ся прѣдвидятъ всичкитѣ недостатки, които би ся пропустили въ настоящий законъ. Азъ моля Почитаемото Събрание да не приема такава поправка, която г-нъ Нейчовъ прѣдлага, защото, ако подъ този видъ ся допустне такава поправка, която ще бжде противо Вжтрѣшний Правилникъ и противъ практиката, която Събранието е упражнявало, то други пакъ ще прѣдложатъ да ся приеме чл. 8-й безъ когото законътъ може да куца въ много отношения. И какво ще направимъ тогава? Ще ся повърнимъ отъ ново да разискваме.

Воденчаровъ: Г-да, азъ нѣма да прибавя повече на онова що ся исказа. Само ще кажа, че това е отъ компетентностьта на г-на Прѣдсѣдателя да ся туро на разискване съгласно съ чл. 52-й отъ Правилника, или да ся отхвърли. Права забѣлѣжи г-нъ Матакиевъ, че прѣдложението на г-на Нейчова не е вече поправки или доправка. Азъ прѣдлагамъ щото г-нъ Прѣдсѣдательтъ да ся съобрази съ чл. 52-й отъ Вжтрѣшний Правилникъ, да ся отхърли поправката на г-на Нейчова и ся мине на дневний рѣдъ.

Прѣдсѣд.: Ще напомня, че споредъ чл. 52-й отъ Вжтрѣшний Правилникъ прѣдложението на г-на Нейчовъ ся отхвърля. Има прѣдложение да ся мине на дневний рѣдъ.

В. Нейчовъ: Искамъ да отговоря на г-на Матакиева. Членътъ на правилникътъ казва, че може да ся приематъ поправки или доправки. Тука има прѣдъ Събранието законопроектъ за разискване изцѣло. Като членъ отъ Събранието

мисля тозн проектъ не е цѣлъ, въ него има голѣми кусури, които трѣбва да ся поправятъ и азъ правя допълнение. Г-да, ако .... (Прѣдсѣдателтъ: Имате думата върху прѣдложението на г-на Матакива). Сега затова (Гласове: върху доправкитѣ). Чухъ, че моето прѣдложение не било поправка или доправка ... (Гласове: прието!) Господа, каза ся, че Събранието е рѣшило и неможе да ся повръща. Азъ незная да ли Събранието е Божество, че да не грѣши. Ако Събранието направи погрѣшка и, слѣдъ като ся приеме закона, види, че трѣбва да ся прибави единъ членъ, то незная защо да ся неповърне, като виждаме, дѣйствително законътъ ще куца безъ тоя членъ. Като депутатъ, а не като членъ отъ коммиссията, моля почитаемото Събрание да приеме членътъ.

Стамболовъ: Прѣдложението на г-на Матакива е справедливо и на мѣсто, именно за това, че членъ 52-й отъ вѫтрѣшний правилникъ има за цѣль, че Събранието въ нѣкои случаи може да прибави нѣкакви поправки или доправки. То е прѣдложение, което може да повърне Събранието да ся занимае съ него и да го приеме ако е умѣстно или да го отхвърли. Нъ прѣдложението на г-на Нейчова не е нѣщо, което да допълни или поправи единъ членъ. Това прѣдложение е цѣлъ членъ, върху който станаха толкова дълбоки разисквания въ II-о разискване и е излишно вече да ся губи напраздно врѣмето. Този членъ, който ся разисква толкова много ни доведе до съзнание, че е излишенъ. Нека незабравяме г-да, че този законопроектъ има единственната цѣль да улесни правосѫдието на страната и че този законъ е измѣнение на законъ отъ държавата, че трѣбва да бѫде приетъ съ $^5/_8$ отъ членоветѣ на Събранието. Ако г. Нейчовъ прави прѣдложение, което ся вече отхвърли съзнателно отъ Събранието, ще бѫде едно нещастие да ся губи напразоно толкова врѣме. Г-нъ Нейчовъ въ вчерашното разискване казваше толкова настойчиво и ся показваше толкова човѣколюбивъ, като искаше да замѣни наказанието „крѣпостенъ затворъ“ съ обикновенъ затворъ. Днесь пакъ иска да ся отрече отъ своето человѣколюбие, че дохожда и казва да приемемъ пакъ тоя членъ. Азъ прѣдлагамъ да ся пристѫпи къмъ гласуване цѣлий законопроектъ, както прѣдписва правилникътъ.

Д-ръ Хаканов: Съ приеманието на такъвъ членъ въ правилника ся гони една цѣль и тая цѣль г. Стамболовъ я разясни до нѣйде, като каза, че веднажъ приетъ или отхвърленъ единъ членъ въ извѣстенъ законопроектъ, не може той да ся разисква въ 3 то гласуване на проекта, освѣнъ само за поправка или доправка. Такъво нѣщо трѣбваше да прѣдложи и г. Нейчовъ, ако желаеше да му ся приеме. Ако да сѫществуваше тоя членъ и на законопроекта, слѣдователно ще ся глѣдаше по другъ начинъ, тогава можеше да ся направи и нѣкоя доправка на члена. Сега обаче прѣдъ насъ стои законопроектъ приетъ отъ Събранието въ двѣ разисквания, измѣнява го, допълнява го, а сега прѣдстои да го гласува изцѣло. Тъй като постав мъ въпросътъ ще видимъ, че въ третото гласуване могѫтъ да ставатъ поправки само на нѣкои малки упущения или заличения, но не и коренно измѣнение на единъ членъ, което непрѣменно повежда къмъ нови и дълги разисквания. Ето защо г. Нейчовъ можеше нѣкоя малка поправка или доправка да направи, а не да прѣдлага да ся прибави цѣлий оля членъ, който въ пьрвитѣ гласуване прѣтьрпѣ най вече разисквания до дѣто най послѣ ся отхвърли. Освѣнь

туй, сега: както спомѣна и г-нъ Стамболовъ, повече може да ся отхвьрли нѣщо, отъ колкото да ся прибави,

Колкото ся относи до мнѣнието да ся тури на тълкуване 52 чл. отъ правилника, види ся и бюрото е въ недоумѣние та поставя въпросътъ на разисквание. Споредъ мене, началото по който трѣбва да ся правятъ предложения подобни поправки, трѣбва да бѫде по разграниченъ. Защото знаемъ отъ практика какъ става гласуването: много пѫти Събранието глѣда да излѣзе единъ законъ поскоро отъ ржцѣ, та излизатъ нѣкои чл нове съвсѣмъ безъ цѣль или нѣкои нуждни ся пропустне да ся помѣстатъ. Затова трѣбва въ 3 то гласуване на закона да ся допущатъ по сериозни измѣнения: защо да поставямъ въ тѣсна смисълъ тоя членъ на правилника? До колко зная тъй става по всички камари. Може най послѣ да ся тури на гласуване.

Ив. Ев. Гешовъ: Азъ немога да ся не съглася съ мнѣнието на г-на Хаканова. Ако единъ членъ, макаръ да ся видѣлъ излишенъ въ пьрвитѣ разисквания, та ся е отхвьрлилъ, не е окончателно отхвьрленъ и въ 3-то гласуване, може пакъ да ся приеме. За това не е злѣ да ся даде по широко тълкуване на правилника, да не остава единъ законъ лишенъ отъ неминуеми нѣкои поправки. Цѣлта на 3-то гласуване асли е тая, това става и въ всички по голѣми парламентарни тѣла. Трѣбва да дадемъ по широка граница за тълкуването на тоя членъ въ правилника. Тогава можемъ да приемемъ и предложението на г-на Нейчова, ако Събранието го одобри. Г-нъ Нейчовъ прави предложение, ако ся подкрѣпи отъ 10 души може да ся тури на гласуване,

Маджаровъ: Че човѣкъ много пѫти може да ся измами въ нѣкое мнѣние, нѣма никой да откаже. Знаемъ всички, че такива нѣща ставатъ въ насъ всѣки день. Обаче ако приемемъ тая практика, която ни ся предлага сега, струва ми ся, ще дойдемъ до два вида разисквание. Вчера напр. ако сме разисквали окончателно членъ по членъ, днесъ на мѣсто да го гласувами изцѣло, ние ще ся замотаемъ въ ново по членно разисквание. Ако исками да разисквами днесъ предложението на г-на Нейчова, то не ще прѣувеличѫ ако кажа, че ще ся вмъкнемъ въ по дълги разисквания, отъ колкото сѫ станали до сега по тоя членъ, а отъ това всѣки може да предвиди сѣтнинитѣ. Въ 3-то гласуване не правятъ никакво гласуване въ другитѣ камари, както и ние лани слѣдовахми. (Гласове: исчерпано е!)

Нейчовъ: Господа! (Гласове: исчерпано е!) Не е исчерпанъ още, трѣба да ся обяснимъ добрѣ . . . (Гласове: три пѫти говорите! шумъ). По предложението говоря втори пѫтъ, но . . . (Гласове: исчерпанъ! исчерпанъ!) Не е исчерпанъ г-да! Искамъ г-не предсѣдателю думата да говоря! (Шумъ).

Прѣчсѣд.: Моля г-да! Споредъ правилника, когато Събранието заяви, че въпросътъ счита за исчерпанъ, думата ся отнима. Предлагамъ Събранисто да рѣши: счита ли го за исчерпанъ вяпросътъ? (Гласове: исчерпанъ! други: не е исчерпанъ!)

Стамболовъ: Г-нъ Нейчовъ говори три пѫти. Азъ имамъ думата сега.

Нейчовъ: По предложението на г-на Матакиева само веднажъ съмъ говорилъ. За жалость казвамъ тоя пѫтъ, че има хора, които говорятъ безъ да разбиратъ нѣщо; именно г-нъ Стамболовъ говори така леко и безъ забикалки. Казва, че азъ си противорѣча . . (Гласове: това не е вьрху предложението!)

Прѣдсѣдателѧтъ: Г-нъ Нейчовъ, върху прѣдложението на Матакиева имате думата.

Нейчовъ: Азъ именно съмъ върху прѣдложението. Азъ не съмъ казалъ вчера да замѣнимъ крѣпостния затворъ съ простъ на политически прѣстѫпници — това не е. Азъ искамъ да ся прѣдвиди наказанието крѣпостенъ затворъ, затворъ за крадцитѣ на публична стока. Тука искамъ да замѣнимъ това, противъ чиновницитѣ които крадатъ, а не противъ други. Азъ всѣкога съмъ билъ и съмъ человѣколюбивъ и либераленъ къмъ политическитѣ прѣстѫпници, та не е мислимо това да съмъ казалъ.

Прѣдсѣдателѧтъ: Г-нъ Нейчовъ, напомнювамъ ви третий пѫтъ, че думата ви е за прѣдложението на г-на Матакиева.

Нейчовъ: Онѣзи, които не стават да защищават населението отъ произвола на чиновницитѣ, азъ не мога освѣнъ съ скърбь да поглѣдна на дѣйствията имъ. — Оттеглямъ прѣдложението си. (Смѣхъ).

Д. Юруковъ: Искамъ думата. Азъ прѣдлагамъ вмѣсто „членъ I-ий“. да ся каже „членъ единственъ“. (Приема ся).

Прѣдсѣдателѧтъ: Има ли нѣкой да прави нѣкои други поправки? (нѣма). Желае ли Събранието да ся прочете законопроекта изцѣло? (не желае). Ще пристѫпимъ къмъ поименно гласуване. Ще напомня спорѣдъ Орг. Уставъ, че законопроектътъ, който е прѣтърпѣлъ измѣнение, вишегласието ся счита отъ $^5/_8$ на членоветѣ отъ Събринието. (Стамболовъ: $^5/_8$ отъ присѫтствующитѣ?) Разумѣва ся.

Секр. Пеневъ: (чете списъка на депутатитѣ).

Прѣдсѣдателѧтъ: Резултатътъ е слѣдующий: отъ 35 гласоподаващи 33 сѫ за закона, 1 противъ, 1 въздържанъ. Законътъ ся приема.

Пристѫпями на втория дневенъ рѣдъ: продължение гласуването членъ по членъ на законопроекта за срѣднитѣ училища. Вчера сме стигнали до 23 членъ. Г-нъ Секретарътъ ще чете чл. 24.

Секр. Пеневъ: (чете чл. 24). III. Ученици. Чл. 24. Ученици въ срѣдни училища ся прибиратъ само въ начало въ учебната година: въ I-ий классъ, ако докажатъ познания, каквито ся искатъ отъ първостепенний курсъ на начално учение; въ III-ий класъ, ако докажатъ знания, каквито ся искатъ отъ второстепенний курсъ на начално учение.

Чл. 25. Ученици по малки отъ 11 год. и по-голѣми отъ 13 години не ся прибиратъ въ срѣдне училище. Отмѣнения отъ това правило въ особенни случаи може направи управительтъ или управителката по рѣшение земено въ учителскийтъ съвѣтъ.

Чл. 26. Всички ученици въ срѣдни училища ся записватъ въ писалището на управителя или управителката отъ 20 до 25. Августъ и при записването си длъжни сѫ да прѣдставятъ:

I-о. Свидѣтелство за крьщение или за рождение.

2-о Лѣкарско свидѣтетство за че сѫ здрави и присадени съ шарка.

3-о Свидѣтелство отъ началното училище, дѣто сѫ учили.

Прѣдсѣдателѧтъ: Коммиссията го приема безъ измѣнение.

А. Бояджиевъ: Азъ мисля, малъкъ е срокътъ отъ 5 дни, да ся продължи до „30 Августъ“. Моля да ся приеме тая поправка.

Дир. Груевъ: Ако е малъкъ тоя срокъ, тогава може да ся уголѣми, но само като да захваща, защото отъ Септемврия ся отварятъ училищата, та все ще трѣбатъ 5 дни поне време, за расподѣление на ученицитѣ.

Прѣдсѣдателътъ: Приема ли ся поправката въ тоя членъ да стане отъ „15 до 25 Августъ“? (Приема ся).

Секр. Пеневъ (чете:) Чл. 27. Всички ученици сж длъжни да учатъ прилѣжно и рѣдовно всички прѣдмѣти отъ программата, да ся явяватъ на рѣченитѣ полугодишни и годишни испити и да ся съобразяватъ съ всички прѣдписания на вжтрѣшний правилникъ на училището.

Чл. 28. Ученицитѣ ся размѣщаватъ въ классоветѣ спорѣдъ даказанитѣ имъ познания. Въ една классна стая ся турятъ най-много до 50 ученици. Ако ся наберѫтъ въ нѣкой классъ повече отъ това число, то оня классъ ся подѣля на колкото трѣбува параллелки.

Калссъ ся отваря, когато има за него най малко 8 душъ ученици.

Чл. 29. Ученици, които свършатъ цѣлъ курсъ на срѣдне училище и слѣдъ обикновенний годишенъ испитъ най-късно до два мѣсеца на особенъ испитъ прѣдъ испитателна коммиссия, съставена отъ Дирекцията на Народното Просвѣщение, докажатъ удовлетворителни знания отъ цѣлий курсъ на срѣдне училище, удостояватъ ся съ *удостовѣрителни*, които имъ отварятъ входъ въ горний кржгъ на Р. Гимназия, или въ писалищата на разни управления, и на търговски и промишленни завѣдения.

Прѣдсѣд.: Коммиссията приема членътъ като заличава само послѣднитѣ думи: „и на търговски и промишленни завѣдения“.

Аргирияди: (Говори по гърцки).

Дир. Груевъ: Г-нъ Аргириади иска да каже, че ученицитѣ, които излизатъ отъ срѣдно училище, да ся полагатъ на вторъ испитъ, който сж равни съ матуритетенъ. Но това нийдѣ нестава. Единъ ученикъ щомъ свърши курсътъ на срѣдно училище, трѣбва вънъ отъ коммиссията да вземе свидѣтелство, съ което ще може безпрѣпятствено да влѣзе въ която ще гимназия или пакъ трѣбва да даде приеменъ и питъ за да постжпи въ такъво учебно завѣдение. Трѣбва той да даде испитъ на цѣлия свършенъ курсъ, защото и ако има свидѣтелсво, то е само за послѣднята година, прѣзъ която свършва курсътъ. Прѣдъ коммиссията ся изпитва за цѣлия курсъ, — за улеснение на самия ученикъ ще е това. Такъво свидѣтелство, като приемами да давами на ученицитѣ, трѣбва да има възможни гаранции: и тия гаранции ся добиватъ чрѣзъ испита на *цѣлия курсъ*.

В. Нейчовъ: Азъ другояче глѣдамъ на въпроса: ученикътъ, който завършва четири-классний курсъ на срѣдно училище, трѣбва да яви прѣдъ испитателната коммиссия за да повтори на испитъ онова, което е училъ въ цѣлия курсъ и да си вземе удостовѣрение, съ което да може да ся ползува въ извѣстни случаи. Но отъ туй ся разбира, че ще получи свидѣтелство само ако може да даде тоя испитъ, а ако неможе? Разбира ся, той въ такъвъ случай изгубва онова, което е училъ и би трѣбвало или пакъ да ся повърне и ся поприготви въ училището, или

да зарѣже училището, защото, като приемемъ такъвъ единъ рѣдъ, то за него неможатъ да послужатъ отдѣлнитѣ свидѣтелства, които има всѣка година частно.

Д-ръ Хаканов: И азъ станахъ да кажа нѣщо противъ тоя членъ. Споредъ предписанието на тоя членъ се види желание отъ страна на правителството, щото чрезъ подобенъ испитъ предъ особенна коммиссия, който ще положи ученикътъ, да може да получи свидѣтелство, съ което да има отворенъ пѫть да влѣзе въ която ще гимназия, ако ще да продължава. Но освѣнъ това свидѣтеството, добито по тоя начинъ, на ученикътъ може да му послужи за да влѣзе на служба и въ нѣкоя търговска кѫща, или въ нѣкое — писалище по управленията. Обаче ние можемъ ли да задължимъ търговскитѣ кѫщи или управленията да вематъ такива службаши? Мисля, такъво задължение неможе да се наложи никому: какъвто писарь си иска свободенъ е да го приеме въ контората си. Колкото за право добиваемо чрезъ такъво свидѣтелство за да може да се постѫпи въ по-горенъ курсъ зная, на други мѣста даватъ се такива съ право да постѫпватъ и въ университетъ. Щомъ като свърши испитъ тъй нарѣченъ матуритетенъ, има право да влѣзе въ университетъ. На други пакъ мѣста не се допущатъ такива права. Въ насъ пакъ подобно установление, да се дава испитъ предъ особна коммиссия, ще предоставя затруднения за онія, които свършатъ 4-классний курсъ Най добрѣ ще бѫде, казвамъ, при свършване на курса да се дава свидѣтелство отъ Директора на Просвѣщението или, още по хубаво, отъ директора на училището, съ което ще може свършивший тоя курсъ да влѣзе въ 5 классъ на по високо училище, ако иска разбира се, да слѣдва. Ако не ще не можемъ да принуждавами нито и да влѣзе въ нѣкоя търговска кѫща или управление. Инакъ ще трѣбва да заставями ученицитѣ да дохождатъ въ Пловдивъ предъ коммиссията и да чакатъ 10—15 дни, само защо? За да се сдобиятъ съ едно фиктивно право. Азъ правя тая поправка на члена: „ученикътъ, който свърши 4 годишенъ курсъ, слѣдъ пълно годишенъ испитъ добива свидѣтелство, което потвърдява Дир. на Просвѣщението. Съ това свидѣтелство ученикътъ може да постѫпи на право на гимназия“.

Трѣбва да се измѣни тоя членъ по начинъ, който да не дава мѫчнотии нито за ученицитѣ, нито за коммиссията, нито пакъ за учителитѣ.

Дир. Груевъ: Г-нъ Д-ръ Хакановъ разумѣва тукъ *свидѣтелство* за зрѣлость, съ което се постѫпва въ университетъ. Но тъй нетрѣбва да глѣдами на въпроса: тукъ се касае работата до втория курсъ на гимназия. Свидѣтелството се дава за да постѫпи въ втория курсъ. Г-нъ предговорившій каза мѣжду другото, че може да се дава свидѣтелство отъ директора просто съ право да постѫпи въ V-ий классъ. безъ прѣпятствие, като се има предъ видъ, че ученикътъ прѣминалъ IV ий классъ въ срѣдно училище. То е добро казано, но може ли това да бѫде, ако нѣма гаранция? Тая гаранция се добива чрезъ испита, който ще положи ученикътъ за цѣлия курсъ. Всѣки ученикъ има свидѣтелства, отдѣлни, 2, 3, за всѣки отдѣленъ классъ, но тѣ не можатъ да се вематъ въ вниманіе, безъ вторъ испитъ, за който само даденото свидѣтелство може да послужи на ученика. Добрѣ е да се даватъ свидѣтелствата отъ Дир. на училищата, но той ще глѣда само год. бѣлѣжки: единъ ученикъ може послѣднята година да свършилъ успѣшно, когато въ по-първитѣ никакъ не го бива, а така сѫщо и обратно. Предписванний

испитъ отъ закона го има по всички други държави, жащото има добра цѣль. Ученицитѣ заедно ще склонятъ да дадатъ и три испита, само да добиятъ свидѣтелство, съ което ще ся прѣдпочитатъ повече, отъ колкото оныя неспособни писари, които пълнятъ канцеляриитѣ. Това ще имъ добие като една привелегия. Сега, за една служба, положимъ, ще има такива кандидати повече души, тогава ся приема най скромний. Та тукъ ся говори за свидѣтелство, съ което държательтъ му ще има добивъ една привелегия, едно прѣдпочтение отъ други. Ето главната цѣль, която гони членътъ въ тая смисъль.

Гр. Караджовъ: Колкото за правото дѣто дава членътъ, че ученикътъ може да постжпва на служба въ търговски кантори, или въ писалища на управленията, азъ ще оставя на страна. Азъ ще забѣлѣжа върху оная смисъль на члена, която задължава ученикътъ, освѣнь свидѣтетелството му за послѣднята година въ курса, да има такъво отъ коммиссията за цѣлия курсъ. Тая смисъль на члена, спорѣдъ мене, ся домогва и да стрѣсва учителитѣ, тъй като на испита тѣхнитѣ старания ще ся изложатъ на посрѣдственна оцѣнка. Азъ вѣрвамъ това нѣщо именно ще накара учителитѣ да полагатъ по голѣмъ трудъ и не само на крайната година, но прѣзъ цѣлия четири-годишенъ периодъ. Отъ друга страна това сжщето обстоятелство ще принуждава ученикътъ да прилѣжава повече. Той като има прѣдъ видъ, че го чака новъ общъ за курса испитъ, който е единственното срѣдство за да му осигури полѣзностьта отъ наукитѣ, които слѣдвалъ, ще ся труди много повече и на всѣка послѣдующа година ще повтаря ученото прѣзъ миналата. Това, Г-да, вѣрвамъ на мнозина да ся види принуждание или нетолко справедлива мѣрка, но трѣбва да вникнемъ, че е въ интересъ на училищата, на нашето бждще. На много мѣста училищата тъй не напрѣдватъ щото, ученикъ който свършилъ въ едно отъ тия училища 3 кл., дохожда тука испитва ся и не може да постжпи поне въ втория классъ. Кого да укоряваме въ туй: учителитѣ ли, общинитѣ ли, или сж виновни самитѣ ученици? Една община може да нѣма срѣдства още за единъ учитель, тя обѣщае малко възнаграждение на условенитѣ учители да ся натоварятъ и съ вакантнитѣ прѣдмѣти, а отъ туй всѣки ще разбере каква несполука послѣдва. Ако приемемъ тоя членъ, въ сила е да стресне малко и общинитѣ да бждатъ по внимателни. Не ще глѣдатъ въ единъ классъ да има по много ученици, та да успѣватъ както щатъ, но ще ся старяятъ да бждатъ полѣзни училищата имъ. За това да приемемъ членътъ тъй е по добрѣ, отъ колкото инакъ, защото голѣма врѣда ще направимъ въ успѣха на училищата. Даже ученицитѣ като знаятъ това, нѣма да ся сърдатъ, но ще дохождатъ съ драгость да полагатъ испитъ. Отъ друга страна, ако поглѣднемъ на въпроса, ние ще видимъ, че приеманието тъй на члена ще бжде добрѣ и въ економическо приложение на общинитѣ. Тѣ наистина ще бждатъ принудени да държатъ необходимото число и добри учители, но това освѣнь, че ще имъ бжде похвала, освѣнь че училището ще напрѣдва, но и не ще губятъ послѣ, като ученицитѣ, които ще искатъ да продължаватъ, ще могжтъ да постжпятъ право въ слѣдующитѣ классове. Всѣки ще признае прочее, че по тоя начинъ учебното дѣло ще напрѣдва. Ако оставимъ пакъ както сж до сега училищата, тогава да не ся надѣемъ за успѣхъ. Такива испити сж приети на врѣдъ. Положимъ единъ ученикъ слѣдвалъ до нейдѣ и казва послѣ, че свършилъ 4 кл. Ако не му ся иска

испитъ, какво ще стане послѣ? При това нашитѣ училища толко сж напрѣднали, щото свършивший 4 кл. отива въ Европа да продължава, но постжива въ вторий кл. та губи на ново двѣ години.

Врѣме е вече, Г-да, да ся занимаемъ по сериозно съ нашето просвѣщение. Ние лани въ закона за първоначалното учение турнахме, че щомъ ученикътъ свърши това училище дава му ся свидѣтелство. А това е гаранция за него, че като доде да слѣдва по нататъкъ, да не ся подлага на вторъ испитъ. Освѣнь това, да приведемъ единъ примѣръ отъ Бавария: тамъ всѣки ученикъ е задължень да слѣдва до 6 години — въ насъ сж задължени отъ . . до 33 год. Послѣ слѣдватъ въ вечерни училища и въ 4, 5 год. свършватъ еднакъвъ материалъ; подиръ това отиватъ въ недѣлни училища и тамъ свършватъ нѣколко врѣме, и сѣтнѣ който иска, като издържи испитъ, може да влѣзе въ нѣкой университетъ. За добро на нашитѣ училища ще бжде, ако приемемъ тоя рѣдъ. Такъви испитателни коммиссии има всѣка държава, които даватъ свидѣтелства за свършванне на извѣстенъ курсъ.

Мехмедъ Хулюсу: До колкото можахъ да разбера разискванието ся касае до 4 год. курсъ и давание на испитъ отъ ученика прѣдъ особенна коммиссия, което му дава свидѣтелство. Азъ удобрѣвамъ да ся вземе една такава мѣрка: тя ще бжде отъ голѣма полза. Онъ който ся здобие съ такъво свидѣтелство, на основание на него, може да постжпи въ по-висше училище ако иска или пакъ да може да влѣзе въ нѣкое писалище. Но освѣнъ това трѣбва да знаемъ, че нѣкои само три год. слѣдватъ — тогава тѣ могатъ ли да ся ползуватъ отъ сжщитѣ права? Азъ бихъ ся съгласилъ на това, но незная г-да депутатитѣ какъ ще погледнатъ на такъво мнѣние.

Д. П. Милковъ: Азъ мисля този членъ не е до толко приспособимъ въ насъ та излишно е да го приемами. Една отъ причинитѣ, които ма водятъ къмъ такъво заключение е и тая, че ся иска голѣма гаранция. Ние знаемъ по насъ какви училища имами. Ако единъ ученикъ свърши курсътъ за 4 год. той послѣ ако държи испитътъ, който ся прѣдлага, не може да ся окаже способенъ и за 2-й кл. За успѣха прочее на образованието не ще има по-голѣма гаранция отъ подобенъ двоенъ испитъ. Ако единъ ученикъ е свършилъ училището, дава му ся отъ него свидѣтелство, че е свършилъ и какъ и не е нуждно да ся излага пакъ на испитъ, чрѣзъ който мнозина ще ся лишаватъ отъ правата. Азъ прѣдлагамъ да ся отхвърли тоя членъ.

В. Нейчовъ: Най напрѣдъ въ този чл. има изражение, което много ма гложди. Въ него ся спомѣна, че ученикътъ *може да постжпи въ нѣкое управление*. Азъ не зная да ли можемъ въ единъ законъ да помѣнемъ това, но все ще кажа, че ако приемемъ членътъ тъй, тогава ще отворимъ врата за разни домогвания отъ ученицитѣ за да постживатъ въ управленията. Не мисля, че трѣбва членътъ да прѣдвижда такъво дозволение. Защото не трѣбва да давами поводъ щото нашитѣ млади да ставатъ само ефендета; трѣбва да имами и търговци, промишленници дѣто въобще много куцами. Колкото за мнѣнието да ся дава свидѣтелства чрѣзъ издържание двоенъ испитъ азъ бихъ удобрилъ, но да не е това задължително: който само иска да ся снабди съ такъвъ документъ, нему да ся дава. Първо това условие въобще ми ся глѣда опасно, че ся стрѣми да парализира хората отъ

желанието къмъ търговски и промишленни занятия; а второ за това, че не можемъ да задължимъ ученика за вторъ испитъ. Въобще трѣбва да помислимъ, че ако първий испитъ за ученика е безполѣзенъ, то каква гаранция ще има за второ. Ако приемемъ двойната система *бащитѣ* ще останатъ да мислятъ дѣ наврѣме да даватъ дѣцата си.

Д-ръ Хаковъ: Тия г-да, които поддържатъ членътъ, въ числото на които е и г-нъ Дир. на Пловд. Гимназия, казватъ, че това съществувало въ всички образованни страни, та трѣбвало да ся приеме първото условие на члена. Второ, дѣто дохождатъ приготвени да стоятъ и слѣдъ като свършатъ испитъ да влѣзатъ, но защо дохождатъ тия? Защото нѣма по вънъ училища. Защото, че программитѣ не сж нарѣдени, защото всичко що е писано въ много рѣдове программи, не ся испълнява. Но сега правимъ законъ, турями программи да ся свършва както въ реално училище и щомъ има тая гаранция, тогава и ученицитѣ що ще дохождатъ отъ вънъ да стжпватъ въ гимназията безъ да даватъ испитъ прѣдъ коммиссията? Но ако приемемъ двоенъ испитъ, защо да ся испитватъ отъ коммиссия. а защо баремъ не отъ дирекцията? (На училището разбира, види ся). Защо да не постжпватъ за въ 5-й класъ въ гимназията като свършатъ срѣдно училище? Но трѣбва да вземемъ и това прѣдъ видъ, че една община може не ще има срѣдства да поддържа освѣнъ 2. кл.. Когато ся приспособи законътъ не ся съмнѣвамъ, слѣдъ 5—6 год., ще има да дохождатъ ученици съ знание спорѣдъ программата. Сега, обаче, нѣма такива училища. Каза ся, че всички държави приематъ тоя системъ, но азъ мисля не е тъй. Нийдѣ по свѣта нѣма рѣдъ щото за срѣдно училище да ся дава свидѣтелство, освѣнъ такъво, че свършва курсътъ. На тия права не ся даватъ освѣнъ, такива за да може да ся влѣзе съ тѣхъ въ по-горно училища. Знаемъ, че ся дава за свършване университетъ, но дирекцията не може да подтвърди кадѣ ся дава подобно свидѣтелство, каквото тя прѣдполага. Тия прочее мотиви не сж добри. Колкото за третия мотивъ отъ г. Караджова, той е най-основний. Но да ли ще може тъй — още е въпросъ. Ние глѣдами и знаемъ, че ученикътъ като свърши 4-й класъ, не може да помни какво е училъ отъ първия и ако трѣбва да ся испита ще приложи единъ видъ бърза подготовка за да прѣглѣда материяла отъ 4 год., ще бѫде принуденъ да размисли всичко. Тоя мотивъ може да ся приеме, но трѣбва испитътъ да става не отъ коммиссията, въ мѣста дѣто ученицитѣ съ трудъ ще дохождатъ, но да ся събератъ самитѣ имъ учители и дадатъ свидѣтелства, че еди-кои ученици сж свършили 4 кл. училище. Само за такъва мѣрка мога да гласувамъ. И това свидѣтелство да костува на ученика, да може съ него, ако иска, да влѣзе въ по-горенъ класъ. Други привелегии не сж потрѣбни, ще направимъ законътъ неприспособимъ. Единъ ученикъ може да не ся приеме отъ една търговска кжща, тѣ сж привелегии фиктивни, и нѣма законъ който да опрѣдѣля тия права.

Дир. Груевъ: Това е което и прѣдвижда законътъ при всичко, че не явно ся казва. Има и правилникъ за това, че ще ся дава свидѣтелство слѣдъ свършване на училището. Тоя правилникъ е съставенъ отъ коммиссията и испитътъ ще ся възпроизвежда на мѣстото, отъ учителитѣ подъ прѣдсѣдателството на инспектора Ако въ члена ся казва „слѣдъ обикновенний год. испитъ“, не разумѣва

на друго, освѣнъ на мѣ то дѣто е училището. Когато ученикътъ има това свидѣтелство, ще може да влѣзе право въ гимназия. Но, казваше ся, че не трѣбва друга гаранция за дѣто ученикътъ е силенъ да влѣзе въ по горенъ класъ, освѣнъ испита прѣдъ учителитѣ, не зная, каква ще бѫде тая гаранция. Когато не знаемъ, какви ще сѫ учителитѣ? не зная отъ дѣ ще има гаранция, дирекцията да потвърдява слѣпо свидѣтелствата, като нѣма никаква здравина за ученика. Г-нъ Д-ръ Хакановъ може би не е чель, за да узнае, че това става въ Швейцария, Белгия, Франция и пр., че който свърши такъво училище, дава му ся сертификатъ, чрезъ който да има право да влѣзе въ по горенъ класъ. Колкото за *привелегиитѣ*, както ги нарича Д-ръ Хакановъ, отъ свидѣтелството за да бѫде приетъ въ търговска кѫща или управление, Събр. ако иска нека приеме, ако не да не приема — азъ нѣма да настоявамъ.

К. Величковъ: Мисля, Събранието е наклонно да приеме членътъ, но трѣба да ся приеме съ поправкитѣ на г-на Хаканова, щото търговското или промишленно завѣдение да не е задължено да приема такива слуги.

Дир. Груевъ: Искамъ да отговоря на Н. Пр; че той ималъ врѣме да изучи въпросътъ, защото ся разисква въ учителския съвѣтъ, дѣто и той бѣше членъ. Колкото за тълкуването, което дава, мисля нѣма да стане тъй. Тукъ членътъ, както казва е че ученикътъ, като влиза въ гимназия, дава удостовѣрение само, че свършилъ срѣдно училище. Ония, *които искатъ* това можатъ да влѣзатъ да не разбиратъ, че е задължително.

Колкото за забѣлѣжката отъ г. Величкова, приемамъ, че търгов кото завѣдение или промишленно, не може да бѫде принудено.

Д-ръ Янкуловъ: Азъ съмъ за члена и ся съгласявамъ, че трѣба двоенъ испитъ. Двоинитѣ испити сѫ отъ голѣма полза, че каратъ ученикътъ, който свършилъ срѣдно училище, да ся потруди да припомни всичко, щото е училъ за да вземе свидѣтелство отъ една коммиссия и съ него да може да влѣзе въ едно училище по горно. Свидѣтелството не ще бѫде отвѣнъ, като френското сертификатъ — грамеръ, учиникътъ ще ся постарае въобще да ся приготви, като мисли, че ще има поприще, въ нѣщо трѣба да ся отличи тая бѣлѣжка, да прѣдвижда членътъ тоя испитъ въ окрѫзитѣ. Вѣрвамъ Събр. доста е убѣдено за нуждата отъ тоя испитъ и ще приеме слѣдующата поправка: учиницитѣ, които свършватъ курсъ на срѣдно училище слѣдъ обикновенния годишенъ испитъ, правятъ особенъ испитъ прѣдъ испитателна коммиссия, съставена отъ лица, които Дир. на Просвѣщението намѣри за добрѣ; тая коммиссия, дава упостовѣрения за послужване на ученицитѣ, ако желаятъ да влѣзатъ направо въ по горнѣ училище.

Гр. Караджовъ: Както ся види, г-нъ Д-ръ Янкуловъ разбира, че трѣба да става испитътъ въ всѣка околия отъ учителитѣ и инспектора на общинското училище.

Мехмедъ Хюлюси: (прѣводъ отъ турски): Тукъ ся прави законъ и тоя членъ ся приема за да може ученикътъ, като е свършилъ срѣдно училище и иска да влѣзе въ по горно, да ся приготви да извърши испитъ, защото тогава ще може да си припомни всичко, какво е училъ и ще може да слѣдва по лесно нататъкъ.

Матакиевъ: Отъ всичко, което ся говори пакъ може да ся заключи, че трѣба да остане тоя членъ, както си е. Г-нъ Дир. на Просвѣщението каза, че съ това свидѣтелство може ученикътъ да влѣзе въ по горенъ класъ. Съ тая мѣрка ся получава или добро или не, едно отъ двѣтѣ. Ако сж добрѣ нарѣдени училищата, може да влѣзе въ по горенъ класъ на гимназията, защото на испита ще отговаря на прѣдмѣтитѣ, които ся искатъ за влизание въ прѣдполагаемия класъ. Но, да ли не ще има училища, не тъй добрѣ нарѣдени, щото да смутятъ ученика при испита. Или, да ли програмата на гимназията въ 4 кл. ще бжде сжщата, каквато въ тоя класъ на срѣднитѣ училища ? Инакъ ще става нужда, щото ученикътъ да ся подготвува самъ за повечето прѣдмѣти, както би ги имало спорѣдъ програмата на горното училище. Тогава разбирамъ, че трѣба вторъ испитъ. Напротивъ, ако програмитѣ бждатъ съобразни тогава не разбирамъ, защо е вторъ испитъ, когато може просто, като излѣзе ученикътъ отъ 4 кл. на срѣд. учил. право да влѣзе въ 5 кл. на гимназия. Г-нъ Дир. каза, че за гаранция ся иска вторъ испитъ, но мога да кажа, че и тая гаранция не може да я има тъй отколкото такава ся прѣдставя, ако училищата сж нарѣдени, както азъ казахъ.

Дир. Груевъ: Ще забѣлѣжимъ на г. Матакиева да не забравя, че въ гимназия ся приематъ пакъ съ испитъ, при всичко, че можатъ програмитѣ да сж равни. Безъ испитъ въ такъвъ случай можало би да ся приеме въ гимназията, но мисля, всѣки ще отхвърли тая идея, за да даде една позитивна часть и кредитъ на гимназията отъ ср. уч. При всичко да не спомѣнуваме, че все друго-яче отива прѣподаването въ ср. уч. и друго-яче въ гимназията. При това добрѣ ли е единъ ученикъ да стане отъ Бургасъ и доде тука да влѣзе въ гимназията, но да ли като го испитатъ ще може да ся приеме? Друго е когато доде съ свидѣтелство, вече сигурно е че ще влѣзе. Въобще отъ всѣка страна разглѣданъ въпроса излиза, че е полѣзенъ вторъ испитъ и азъ моля поч. Събрание да приеме въ внимание това.

Т. Кесяковъ: Много ся говори и почти въпросътъ е исчерпанъ. Като сьмъ и азъ за члена, прѣдлагамъ при поправката на Д-ра Янкулова да ся тури думата „реална“, за да може да влѣзе ученикътъ въ гимназия.

К. Величковъ Наистина много ся говори по тоя прѣдмѣтъ. Но до дѣто говоримъ, трѣбва да имаме рапорта за учебното дѣло въ Областьта, защото тогава ще бждемъ по освѣтлени. Азъ мисля ще съставимъ ново нѣщо въ насъ. Ще съставимъ способъ, за да имами търговци, занаятчии и прочее развити. Отъ тия срѣдни училища всѣка година ще излизатъ по 200—300 души ученици. За да образувами такива хора, или да накарами да ся учатъ, за да дадатъ двоенъ испитъ, трѣбва тѣ да прѣроватъ цѣлата грамматика, аритметика, тия всички науки, които ся прѣподаватъ въ ср. уч. да ся минатъ постжпенно отъ начало до край, но когато стигне на развитие ученикътъ, достатъчно е да му отворимъ училището и му кажемъ можешъ сега, ако искашъ, да влѣзешъ въ гимназията, да отива съ това учение което има. Ако е пакъ по-слабъ, ще остане една година назадъ, защото и ако има това свидѣтелство, има ли гаранция, че ще влѣзе въ по горенъ классъ? Ако ученикътъ не ся е занимавалъ хубаво, не достигналъ добро резвитие постжпенно като ся училъ, още по малка развита способность ще има, за да може вжтрѣ въ 2 мѣсеца напр. да ся приготви, за да издържи испитъ на прекараната му прѣзъ 4 год. материя.

Дир. Груевъ: Пакъ ще напомна, че членътъ не задължава непрѣменно ученикътъ, свършивши ср. уч., да влѣзе въ гимназия, като вземе свидѣтелство.

Матакиевъ: Азъ мисля, тогава толко повече трѣбва да ся исхвърли тоя членъ.

Прѣдсѣдателтъ: Г-нъ Аргириади има прѣдложение.

Аргириади: Азъ оттѣглямъ своето, подкрѣпямъ прѣдложението на г-на Величкова.

Прѣдсѣдателтъ: Д-ръ Янкуловъ има прѣдложение. Моля да го прочете.

Д-ръ Янкуловъ: (Чете): „Ученицитѣ, които свършватъ курсъ на срѣдно училище слѣдъ обикновенния годишенъ испитъ въ училището, правятъ особенъ испитъ прѣдъ испитателна коммиссия, съставена отъ лица, които Дир. намѣри за добрѣ. Тая коммиссия дава на испитванитѣ отъ тия училища удостовѣрение, за да имъ послужи, ако желаятъ да слѣдватъ въ по-горно училище направо“.

Прѣдсѣдателтъ: Подкрѣпя ли ся това прѣдложение? (Подкрѣпя ся).

Гр. Караджовъ: Азъ мисля Д-ръ Янкуловъ ще приеме една доправка на прѣдложението му, именно коммиссията да ся съставя отъ учителитѣ.

Д-ръ Янкуловъ: Ученицитѣ знаятъ вече своитѣ учители, а трѣбва тукъ коммиссия отъ други елементи, отъ членоветѣ на обществото напр., и така ще има по-голѣма гаранция.

Дир. Груевъ: Може въ коммиссията да влиза и нѣкой учитель отъ сѫщото училище, но ако е *само* отъ учителитѣ, тогава излишенъ е испитътъ. Трѣбва да има въ нея и чужди елементи, за да има гаранция Дирекцията.

(Гласове: исчерпанъ)!

Прѣдсѣдателтъ: Турямъ на гласуване прѣдложението на Д-ръ Янкулова, които сѫ за него да станатъ прави. (Пада).

Моля г. Величкова да формулира своята поправка.

К. Величковъ Нѣмамъ поправка, но съмъ противъ члена. Ученикътъ като свърши курса на ср. училище може да постѫпи въ по горно и свършено.

Д-ръ Хакановъ: Въ първото си говорение бѣхъ направилъ едно прѣдложение, именно: „ученикътъ, който свърши цѣлий 4 год. курсъ, слѣдъ пълно-годишенъ испитъ добива свидѣтелство, което подтвърдява Дирекцията на Народното Просвѣщение. Съ това свидѣтелство ученикътъ може да постѫпи направо въ по-горенъ классъ на гимназията“. Та това ще ся . . .

Дир. Груевъ: Дирекцията не може всѣкога да подтвърдява свидѣтелствата.

Д-ръ Хакановъ: Г-нъ Директорътъ ако иска да говори може, но не и да прѣкѫсва депутатитѣ. — Казвамъ, като свърши 4 классъ ще му ся даде свидѣтелство отъ завѣдението — това става наврѣдъ. Ако Дир. иска по-голѣма гаранция, трѣбва да подтвърдява свидѣтелствата.

Прѣдсѣдателтъ: Подкрѣпя ли Събранието това прѣдложение? (Подкрѣпя). (Нейчовъ: искамъ да говора върху това прѣдложение)! Нѣма да ви дамъ думата. Турямъ на гласуване прѣдложението . . . (Нейчовъ: Това е произволъ)! Не е произволъ. — Турямъ на гласуване прѣдложението на г-на Хаканова, които сѫ за него на вдигнатъ ржка. (Пада). Турямъ на гласуване членътъ както е отъ правителството. (Отхвърля ся).

Дир. Груевъ: Когато нѣма да направимъ законъ както трѣбва, азъ ще помоля Н. С. да го оттѣгли.

Нейчовъ: Искамъ думата?

Прѣдсѣдателтъ: Не Ви давамъ думата. Давамъ 10 мин. отпускъ.

Слѣдъ отпускъ.

Прѣдсѣдателтъ: (Звъни). Засѣданието ся отваря. До дѣто формало не ся оттѣгли законо-проекта, ние ще слѣдваме разискването.

В. Нейчовъ: Като г. Директоръ каза категорически, че Н. С. ще оттѣгли тоя проектъ, азъ намирамъ излишно да продължавами разискването.

Милковъ: Азъ мисля, не е нужно да отложимъ разискването, понеже г-нъ Дир. не каза категорически, че ще ся оттѣгли проекта, а каза, че ще помоли Н. С. да го оттѣгли.

Д-ръ Груевъ: Законо-проектътъ е внесенъ въ Събр. отъ Н. С. и той има право да го оттѣгли. Азъ ще му прѣдставя само работата, че Събранието отхвърля най съществennитѣ точки на проекта.

Маджаровъ: Макаръ положително да знаемъ, че ще ся оттѣгли тоя проектъ, пакъ ние трѣба да продължавами, до дѣто не стане това.

Д. Юруковъ: Азъ мисля, не само Глав. Управ. може да оттѣгля законопроектитѣ. Ако той ги внася въ Събранието, то не му ся прѣдставятъ, за това отъ Директоритѣ. Така щото, ако Директоръть поиска да оттѣгли единъ свой проектъ той може, разбира ся, пакъ чрезъ Глав. Управ. Сега ние можемъ да разисквами днесъ проектътъ, но защо, когато г. Дир. на Просвѣщението каза вече, че ще го оттѣгли. Азъ прѣдлагамъ да прѣкъснимъ по нататашното разискване, защото, то ще бѫде напразно, и времето си можемъ да употрѣбимъ въ нѣщо отъ по голѣма полза.

Прѣдсѣдателтъ: Има прѣдложение да ся оттѣгли разискването на законо-проекта за срѣднитѣ училища. Подкрѣпя ли ся това прѣдложение? (Подкрѣпя ся). Ако има възражение да ся гласува? (нѣма). Значи Събр. е съгласно да ся отложи разискването на тоя проектъ? (Съгласно е).

На дневний рѣдъ имами прочитание рапорти отъ коммиссиитѣ.

Докл. Дагоровъ: Отъ нашата коммиссия има готовъ рапортъ (отива на трибуната и чете).

(Въ ржкописътъ не ся намѣри рапортътъ. — Бѣлѣжка отъ Канц.)

Димитровъ: Нѣма съмнѣние, че тоя рапортъ трѣба да ся напечати за да ся изучатъ добрѣ измѣненията и съ пълно съзнание да ся гласуватъ. Азъ прѣдлагамъ да ся напечата.

Наумовъ: Съвършенно е излишно това. Толко проекти най послѣ ся разискватъ и съ по голѣми измѣнения, пакъ не ся печататъ. Три това, ако сега рѣшимъ да ся печати тоя рапортъ трѣба да губимъ врѣме като чаками 2—3 дена.

Прѣдсѣдателтъ: Приема ли Събранието да ся печата рапорта на коммиссията? (Не). Остава на дн. рѣдъ въ бѫдщето засѣдание. Нѣмали други рапорти? (Нѣма). Има думата г-нъ Наумовъ.

Наумовъ: Въ вчерашното засѣдание повдигналъ бѣхъ единъ въпросъ именно: да ли правителството ще прѣдстави законопроектъ за заплатитѣ на чиновни-

цитѣ. Такъвъ единъ законопроектъ е твърдѣ необходимъ, защото, както знаете настоящитѣ плати на чиновницитѣ, освѣнъ, че трѣба да прѣтърпятъ едно намаление, но и трѣба да ся подведатъ подъ една съразмѣрность. За да направи едно прѣдложение въ такъвъ смисьль ма накара още и припомнюването на едно заявление въ Събр. отъ миналата година, че платитѣ на чиновницитѣ сѫ твърдѣ неравни и несъразмѣрни. Че трѣба да стане едно намаление въ заплатитѣ на чиновницитѣ, самъ Глав. Управ. ся е увѣрилъ при послѣдното си пѫтуване изъ областьта, като му е било заявено отъ страна на населението. Не зная обаче да ли е даденъ случай, отъ който да ся увѣри правителството, че наистина тия огромни заплати тѣжатъ много на населението. Вслѣдствие и на такива заявления отъ страна на населението въ адреситѣ до Н. С., че платитѣ на чиновницитѣ сѫ несъразмѣрни, да ли правит. е промислило за нѣкой край и това не зная. А това е твърдѣ желателно и това ма накара да повдигна тоя въпросъ. И това ма кара да питамъ почит. правит. да ли има намѣрение да прѣдстави такъвъ законопроектъ или не, и ако иска да прѣдстави, кога именно. Защото сесията има още малко да засѣдава, та ако ся продължи пакъ работата, ще стане късно. Ако ся прѣдстави въ скоро врѣме, да ся прѣдстави и да ся проводи на коммиссия да го изучи; въ случай пакъ, че правит. не ще да направи това, тогава мисля да ся обяви отъ официялната трибуна.

Прѣдсѣдательтъ: Споредъ вѫтр. правилника, трѣба да ся опрѣдѣли деньтъ, въ който да ся даде отговоръ на запитването.

Коммиссаръ Я. Груевъ: Азъ мога да отговора още сега, ако не е противъ правилника.

Прѣдсѣд.: Желае ли Областното Събр. да чуе сега отговорътъ за това запитване? (желае).

Дир. Груевъ: По заповѣдь на Н. С. имамъ честь да отговоря на запитването на г-на Наумова, че Н. С. при всичко не е увѣренъ, мисли даже, че отъ намалението заплатитѣ на чиновницитѣ, ще помѣша до една стьпенъ за правилното дѣйствие на областното управление, обаче като знае заявлението на населението и желанието на Обл. Събр., взело е мѣрки да ся приготви единъ законопроектъ на справедливи основи и слѣдъ нѣколко дни вече ще ся прѣдстави на Областното Събрание.

Д-ръ Хакановъ: Азъ мисля, г-нъ запитвачьтъ ще ся задоволи отъ тоя отговоръ.

Наумовъ: Мене малко ма интересува, какви сѫ възгледитѣ на Главний Управ. за намалението на заплатитѣ, та и нѣмаше нужда да ся изказватъ. Обаче все ще кажа, че отъ втората часть на отговора азъ ся задоволявамъ, като вѣрвамъ, че централното правителство или Н. С. ще бѫде точенъ.

Прѣдсѣдательтъ: Дневний рѣдъ е исчерпанъ (гласове: идущето засѣдание въ сѫбота).

Д-ръ Янкуловъ: Като нѣмами готовъ материялъ за работа, можемъ единъ день да си починимъ, та прѣдлагамъ идущето засѣдание да стане въ Сѫбота.

(Гласове: прието).

Матакиевъ: Да ся събератъ утрѣ по добрѣ и законо-проектитѣ за военнитѣ пенсии да видимъ да ся приеме или отхвьрли. Може да има и приготвена работа отъ коммиссиитѣ. Защо да губимъ врѣме. Коммиссиитѣ трѣба най послѣ да ся занимаватъ и ни доставятъ работа. Трѣба да работимъ, нъ да не губимъ врѣмето си напразно.

Д-ръ Дагоровъ: И азъ прѣдлагамъ идущето засѣдание да стане въ сжбота — нека и коммиссиитѣ ся позанимаятъ на свободно.

К. Величковъ: Да не отлагами за сжбота, понеже въ сжбота имами прѣдназначено за прошения, които, както знаете сж много, та едва ли ще успѣемъ тѣхъ да свьршимъ и едва ли ще остане време за тоя проектъ.

Матакиевъ: Като Генераль Щрекеръ иска прѣписъ, може до вечерь да прати човѣкъ да му снѣме, толко повече, че хубаво трѣба да знае измѣненията. (Гласове: въпросътъ е исчерпанъ).

Прѣдсѣдательтъ: Които желаятъ да стане въ сжбота засѣданието да вдигнатъ ржка. (Меншество). За утрѣшния дневенъ рѣдъ имами:

1). Законопроектътъ за срѣднитѣ училища;

2). Законопроектъ за военнитѣ пенсии;

3). Прочитание рапорти отъ коммиссиитѣ.

Ще стане провѣрка.

Секретарьтъ Гуневъ: (чете списъка).

Прѣдсѣд.: На втората провѣрка отсжтствуватъ безъ отпускъ: Н. Бояджиевъ, Аристагесъ, Рабинъ Ефенди, Епископъ Робертъ Минини и К. Калчовъ.

Засѣданието ся закрива.

(Край въ 4 $^1/_2$ слѣдъ пладнѣ).

Прѣдсѣдатель: **Георги Груевъ**

Подпрѣдсѣдатели: **Д-ръ Янкуловъ**, **Юруковъ**

Секретари: **Гуневъ**, **Пеневъ**